

УДК 343.98

DOI: 10.31733/2078-3566-2024-2-235-240

Микола ЄФІМОВ[©]
доктор юридичних наук, професор
(Дніпровський державний університет внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

Владислав МИХАЙЛЕНКО[©]
(ГУНП в Дніпропетровській області, м. Дніпро, Україна)

РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ НЕЗАКОННИМ НАБУТТЯМ ПРАВА НА ЗЕМЛЮ ДЕРЖАВНОЇ АБО КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

Досліджено проблемні питання розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним набуттям права на землю державної або комунальної власності. Зазначено, що розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним набуттям права на землю державної або комунальної власності, з року в рік набуває все більшого значення. Це зумовлено низкою чинників, як-от: збройна агресія нашого східного «сусіда»; слабкість правової системи; збільшення обігу холодної та вогнепальної зброї; низький рівень правової культури; деокупація окремих регіонів України. З огляду на вищепераховані чинники протиправні діяння визначеної категорії вчинюються все частіше та частіше. Вказане спричиняє негативні перспективи розвитку в нашій державі комунального середнього та малого підприємництва. Запропоновано закріпити окремою нормою Кримінального кодексу України рейдерство як кримінальне правопорушення. Підтримується позиція стосовно необхідності виокремлення декількох статей в Кримінальному кодексі України, що будуть розкривати різні аспекти досліджуваного протиправного діяння. Надано власне формулювання рейдерства як системи діянь (дій та бездіяльності), направлених на протиправне захоплення майна (в тому числі земельних ділянок) приватних, комунальних та державних суб'єктів господарювання, а також встановлення контролю над ними та в подальшому – управління. Визначено заходи протидії зазначеному кримінальному правопорушенню: удосконалення корпоративного і процесуального законодавства, внесення змін до тих його положень, що мають двозначне трактування; виховання відповідальної економічної поведінки у суб'єктів економічних відносин; виховання у суб'єктів правовідносин правової культури; вдосконалення податкової системи, зменшення податкового тиску на підприємства, спрощення системи обліку; покращення підготовки фахівців відповідних правоохоронних органів з питань протидії рейдерським захопленням для незаконного набуття права на землю державної або комунальної власності.

Ключові слова: кримінальне правопорушення, незаконне набуття права на землю, комунальна власність, державна власність, розслідування, слідча (розшукова) дія, земельна ділянка, рейдерство, огляд.

Постановка проблеми. Розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним набуттям права на землю державної або комунальної власності, з року в рік набуває все більшого значення. Це зумовлено низкою чинників, такими як: збройна агресія нашого східного «сусіда»; слабкість правової системи; збільшення обігу холодної та вогнепальної зброї; низький рівень правової культури; деокупація окремих регіонів України. З огляду на вищепераховані чинники протиправні діяння визначеної категорії вчинюються все частіше та частіше. Це спричиняє негативні перспективи розвитку в нашій державі комунального середнього та малого підприємництва. Тому вважаємо досить актуальним дослідження зазначеної

© М. Єфімов, 2024
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3964-798X>
mykola.yefimov@dduvs.edu.ua

© В. Михайленко, 2024
d_cpmt@dduvs.edu.ua

проблематики.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Досить багато науковців присвячували свої праці питанням розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень, зокрема: Л. Аркуша, В. Берназ, В. Весельський, А. Волобуєв, В. Дрозд, В. Журавель, А. Іщенко, Н. Клименко, В. Коновалова, В. Корж, В. Кузьмічов, В. Лисенко, В. Лисиченко, В. Лукашевич, С. Лук'янчиков, Г. Матусовський, О. Одерій, І. Пиріг, М. Погорецький, М. Салтевський, Д. Сергєєва, С. Стахівський, Р. Степанюк, О. Татаров, В. Тертишник, В. Тіщенко, Л. Удалова, І. Хараберюш, П. Цимбал, К. Чаплинський, С. Чернявський, Ю. Черноус, В. Шепітько та ін. Розробкою ж окресленої проблематики займалися такі вчені, як: Ю. Берlach, А. Дишльова, Я. Дякін, А. Єфименко, М. Колесник, О. Лук'янихіна, О. Мельниченко, Т. Сабецька, Д. Фальшовник тощо. Водночас представлене дослідження характеризується комплексним підходом до формулювання проблемних питань, що можуть виникати у визначеній категорії кримінальних проваджень, з огляду на сучасну судово-слідчу практику та чинне законодавство.

Метою статті є опрацювання проблемних питань розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним набуттям права на землю державної або комунальної власності.

Виклад основного матеріалу. Для початку наведемо тезу О. Лук'янихіної, яка відмітила, що «...розвиток ринкових відносин поступово сприяв появі нових, більш досконалих схем захоплення і недружніх поглинань, котрі були добре організовані і продумані командами фахівців з корпоративного права, безпеки та інших. Реалізація таких проектів стала можливою за умови участі представників державних органів влади – судів, представників органів законодавчої і виконавчої влади, правоохоронних органів та інших. На цьому етапі економічний інтерес рейдерів у збагаченні через захоплення активів знайшов підґрунтя у корупційних діях представників влади, які і створили можливість реалізації таких діянь через особистий економічний інтерес чи з інших причин (шантаж, залякування). Тобто рейдерство у багатьох випадках було би неможливим, якби у країні не було поширене таке явище, як корупція» [4, с. 259–260]. Отже, вказане негативне соціально-економічне явище обумовлює створення потрібних умов для здійснення незаконного набуття права на землю державної або комунальної власності.

У свою чергу, Л. Фаль наголошує на тому, що рейдерство в Україні є проблемою, котра загрожує не лише окремим підприємствам, а й національній економіці і розвитку суспільства загалом. Автор зауважує, що відсутність досконалого антирейдерського законодавства та розробки ефективних засобів боротьби із зазначеним негативним явищем є основними чинниками розвитку останнього. На думку дослідниці, для подолання рейдерства в нашій державі насамперед потрібне нормативно-правове закріплення цього поняття на рівні встановленої окремої норми, котра передбачала б відповідальність за вказані діяння і чітко характеризувала б об'єктивні та суб'єктивні ознаки зазначеного складу протиправного діяння [9, с. 276]. Повністю погоджуючись із наведеною позицією, зауважимо, що, дійсно, варто закріпити окремою нормою Кримінального кодексу України рейдерство як кримінальне правопорушення.

Зі свого боку, Ю. Легеза сформулировала поняття рейдерства як сукупність дій, спрямованих на незаконне встановлення контролю над суб'єктами господарювання та/або протиправне захоплення їхнього майна. Крім того, вона зазначила, що сучасні рейдерські схеми пов'язані або з незаконною державною реєстрацією, тобто реєстрацією, здійсненою на підставі підроблених документів або з протиправним заволодінням майном юридичних осіб, вчиненим на основі підроблених документів. Автор акцентувала увагу і на тому, що «силове» рейдерство також має свої прояви, хоча їхня кількість є значно меншою, ніж 10–15 років тому. Як висновок дослідниці запропонувала виокремити дві групи кримінальних правопорушень: перша (спеціальна) група (статті 205-1, 206, 206-2 КК України, прийняті або змінені з метою протидії рейдерству); друга (загальна) група (статті 189, 190, 356, 197-1, 296, 342, 343, 356, 357, 358 КК України, що можуть мати місце під час здійснення рейдерства) [3, с. 46].

В розрізі зазначеного наведемо думку А. Орлеана та Р. Дурдієва, які засвідчують, що «...проблема криміналізації рейдерства обумовлюється складністю цього явища. По-перше, рейдерство може вчинятися кількома альтернативними або сукупністю різних дій (ухвалення неправосудного рішення суду, незаконні дії службової

особи, підrobка документів, фальсифікація доказів, примушування до вчинення правочину чи відмови від його вчинення, самоправство або застосування фізичного насильства) По-друге, у вчиненні таких дій можуть брати участь різні співучасники (замовник або особа, в інтересах якої вчиняються рейдерські дії; особа, яка безпосередньо організовує рейдерську схему, а також виконавці незаконних дій – складових рейдерської схеми тощо). Очевидно, що окремі випадки рейдерства можуть надзвичайно відрізнитись один від одного, і тому важко поєднати всі різновиди рейдерства в одному складі злочину. Означена ситуація обумовлює існування двох різних шляхів вдосконалення кримінального законодавства з метою протидії рейдерству» [5, с. 86]. Тобто автори вказали на необхідність виокремлення декількох статей у Кримінальному кодексі України, що будуть розкривати різні аспекти досліджуваного протиправного діяння, – підтримуємо їх у цьому.

Наведемо власне формулювання рейдерства як системи діянь (дій та бездіяльності), направлених на протиправне захоплення майна (в тому числі земельних ділянок) приватних, комунальних та державних суб'єктів господарювання, а також встановлення контролю над ними та в подальшому – управління.

Зі свого боку, Ю. Берлач акцентує увагу на тому, що потрібно виокремити такі негативні наслідки рейдерства в Україні: «...корумпованість системи органів державної влади і управління; порушення основоположних прав і свобод людини і громадянина (права на власність, права на таємницю листування та кореспонденції, права на особисте життя, права на вільне зайняття підприємницькою діяльністю, права на захист своїх порушених прав тощо); нанесення суттєвих збитків системі господарювання країни; погіршення авторитету правоохоронних та судових органів; створення гострих соціальних проблем тощо» [1, с. 62].

А вже інша група науковців (С. Чернявський, О. Користін та Я. Монастирський) у результаті вивчення праць зарубіжних фахівців дійшла висновку, що іноді іноземні дослідники відмічають таке: «...їх рейдери виконують роль «санітарів бізнесу» і в такий спосіб сприяють його економічному розвитку, зокрема вони: усувають від управління бізнесом неефективний менеджмент; запобігають зловживанням солідних акціонерів; реструктуризують підприємства, що нерезультативно працюють. У решті власники атакованої компанії навіть виграють від «вдалої» рейдерської атаки, оскільки вартість їх акцій (разом із вартістю акцій, придбаних рейдером) збільшується. По суті, інститут «рейдерства» став одним із найважливіших інструментів захисту інтересів міноритарних акціонерів» [8, с. 97]. З наведеною позицією зарубіжних фахівців не можемо погодитися з огляду на такі ознаки досліджуваного діяння, як протиправність, застосування холодної та вогнепальної зброї, корупційні зв'язки організованих груп та злочинних організацій та інші, властиві вчинюванню в Україні рейдерським захопленням для незаконного набуття права на землю державної або комунальної власності.

Також вважаємо слушною думку О. Лук'янихіної, що крім певних рекомендацій, спрямованих на поліпшення процедур порядку організаційно-правового забезпечення протидії рейдерству, необхідним є здійснення низки «...заходів стратегічного характеру (державної політики), що буде охоплювати різні рівні і сфери суспільного життя і створить підвалини недопущення виникнення протиправних дій проти власності у майбутньому: формування у бізнес-колах атмосфери добросовісної конкуренції і неприйняття негативних практик рейдерства; удосконалення корпоративного і процесуального законодавства, внесення змін до тих його положень, які мають двозначне трактування; боротьба з корупцією; виховання відповідальної економічної поведінки у суб'єктів економічних відносин; виховання у суб'єктів правовідносин правової культури» [4, с. 260]. У свою чергу, О. Таращанська з-поміж указаних заходів виокремила такі, як: визначення та законодавче закріплення поняття рейдерства, а також внесення змін до корпоративного законодавства України з тим, аби чітко розділити законні злиття-поглинання і, власне, рейдерство; стимулювання та налагодження ефективної діяльності фондового ринку та депозитарної системи, що значно зменшить кількість зловживань у сфері оцінки вартості акцій, їх реєстрації і обліку; вдосконалення податкової системи, зменшення податкового тиску на підприємства, спрощення системи обліку; одним із важливих механізмів протидії рейдерству є успішна боротьба з корупцією в органах державної влади, у тому числі правоохоронних і в судах [7, с. 126]. Із наведеними переліками заходів повністю погоджуємося та додамо такий, як покращення підготовки фахівців відповідних

правоохоронних органів з питань протидії рейдерським захопленням для незаконного набуття права на землю державної або комунальної власності.

З приводу популярних рейдерських схем зазначимо, що, наприклад, у Системному звіті Ради бізнес-омбудсмена було наведено такий їх перелік: «...1) використання підроблених документів щодо переходу права власності на корпоративні права або нерухоме майно; 2) вчинення реєстраційної дії на підставі підробленого або неіснуючого рішення суду; 3) підкуп реєстратора або нотаріуса; 4) викрадення електронного ключа реєстратора; 5) перехід до модельного статуту, за якого достатньою підставою для вчинення будь-яких реєстраційних дій є лише наявність нотаріально незавірених оригіналів протоколів вищого керівного органу юридичної особи; 6) незаконне внесення об'єкта нерухомості у статутний капітал» [6, с. 18–22].

На думку І. Кубарева та С. Баргана, уповноваженій особі необхідно здійснити такі початкові заходи, потрібні для максимального зібрання доказової інформації про вчинене протиправне діяння: «1. Негайна організація роботи з вилучення документів, що засвідчують факт переходу права власності на акції та переобрання керівництва. 2. Призначення криміналістичних експертиз щодо наявності підробки зазначених документів. 3. Аналіз правової сторони зазначених документів (їх вивчення та подальша оцінка з метою встановлення порушення у діях тих чи інших осіб). 4. Допит потерпілих та підозрюваних, в тому числі з пред'явленням документів, щодо відчуження цінних паперів та переобрання керівних органів... 5. Негайне вжиття заходів щодо недопущення відчуження майна підприємства, цінних паперів, які вже стали предметом злочинного посягання, а також обладнання, техніки, будівель і споруд шляхом арешту зазначеного майна (ст. 170 КПК України). 6. Врегулювання ситуації з пропуском режимом на підприємство. 7. Затримання підозрюваних і обрання запобіжних заходів. 8. Ретельне вивчення слідчим схем вчинення злочину, зокрема, окреслення кола потенційних підозрюваних, виявлення напрямків руху грошових коштів і вжиття заходів щодо їх повернення. 9. Кримінальний аналіз, тобто збір даних, які характеризують підозрюваних... 10. Призначення судово-бухгалтерської або судово-економічної експертизи для з'ясування характеру та розміру збитків, заподіяних юридичній особі, та інших питань, що мають значення у справі» [2, с. 95–96].

Крім зазначених заходів, значне місце у фіксації фактів вчинення незаконного набуття права на земельну ділянку державної або комунальної власності, на думку А. Дишльової (підтримуємо її у цьому), займає огляд земельної ділянки. Також учена зауважила, що слідчі (розшукові) дії складаються з таких етапів: підготовчого, робочого, заключного. Дослідниця визначила, що цінність кожного етапу зумовлена потребою розділити складні проблеми на прості складові, рішення яких будуть більш зрозумілими, доступними, аргументуючи це тим, що кожному з наведених етапів притаманні власні завдання, заходи та засоби їх ефективної реалізації. Також А. Дишльова зауважила, що підготовчий етап огляду земельної ділянки як місця події в цьому плані має особливе значення, оскільки його може бути проведено до початку кримінального провадження, що зумовлює його важливість в отриманні вагомих даних для прийняття організаційних, тактичних, правових та інших рішень [10, с. 224–225].

Висновки. Отже, розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним набуттям права на землю державної або комунальної власності, з року в рік набуває все більшого значення. Пропонується закріпити окремою нормою Кримінального кодексу України рейдерство як кримінальне правопорушення. Підтримується позиція стосовно необхідності виокремлення декількох статей у Кримінальному кодексі України, що будуть розкривати різні аспекти досліджуваного протиправного діяння.

Під рейдерством пропонуємо розуміти систему діянь (дій та бездіяльності), направлених на протиправне захоплення майна (в тому числі земельних ділянок) приватних, комунальних та державних суб'єктів господарювання, а також встановлення контролю над ними та в подальшому – управління.

Заходами протидії зазначеному кримінальному правопорушенню мають стати: удосконалення корпоративного і процесуального законодавства, внесення змін до тих його положень, що мають двозначне трактування; виховання відповідальної економічної поведінки у суб'єктів економічних відносин; виховання у суб'єктів правовідносин правової культури; вдосконалення податкової системи, зменшення податкового тиску на підприємства, спрощення системи обліку; покращення підготовки фахівців відповідних

правоохоронних органів з питань протидії рейдерським захопленням для незаконного набуття права на землю державної або комунальної власності.

Список використаних джерел

1. Берlach Ю. А. Правове визначення рейдерства. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2009. № 1. С. 60–62.
2. Кубарев І., Барган С. Типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування рейдерства. *Krakowskie Studia Matopolskie*. 2022. № 3 (35). С. 87–101.
3. Легеца Ю. Особливості кримінальної відповідальності за рейдерство. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом*. 2022. Вип. 1 (61). С. 42–49.
4. Лук'яніхіна О. А. Рейдерство: причини та негативні наслідки для розвитку ринкового бізнес-середовища в Україні. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Харків, 30 лист. 2018 р.). Харків, 2018. С. 259–261.
5. Орлеан А., Дурдієв Р. Щодо криміналізації рейдерства. *Вісник прокуратури*. 2007. № 8 (74). С. 83–88.
6. Системний звіт. Боротьба з рейдерством : сучасний стан та рекомендації. 2017. 56 с. URL : https://boi.org.ua/media/uploads/ii_2017_sytem_ua_digital.pdf.
7. Тарашанська О. Б. Рейдерство в Україні: причини виникнення та шляхи подолання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 2. С. 123–126.
8. Чернявський С. С. Поняття та сутність рейдерства. Стан і перспективи поширення цього явища в Україні // Чернявський С. С., Користін О. Є., Монастирський Я. В. Розкриття та розслідування злочинів слідчими та оперативними працівниками органів внутрішніх справ : зб. метод. рекомендацій / за заг ред. П. В. Коляди. Київ : УВПД ГШ МВС України, 2010. С. 96–144.
9. Фаль Л. В. Рейдерство як кримінально-правове явище та шляхи подолання його в Україні. *акантські правові читання : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених та студентів* (м. Ужгород, 29-30 квіт. 2010 р.) : у 2-х т. Ужгород : ЗақДУ, 2010. Т. 2. С. 275–277. URL : <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/22987/1/РЕЙДЕРСТВО%20ЯК%20КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ%20ЯВИЩЕ.pdf>.
10. Dishlyova A. Features of preparation for the inspection of the land of state or communal property on the fact of illegal acquisition of the right to it. *Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*. 2023. Special Issue № 1. P. 224–231.

Надійшла до редакції 29.05.2024

Прийнято до опублікування 04.06.2024

References:

1. Berlach, Yu. A. (2009) Pravove vyznachennia reiderstva [Legal definition of raiding]. *Pivdenoukrainskyi pravnychiy chasopys*. № 1, pp. 60–62. [in Ukr.].
2. Kubarev, I., Barhan, S. (2022) Typovi slidchi sytuatsii pochatkovoho etapu rozsliduvannia reiderstva [Typical investigative situations of the initial stage of raiding investigation]. *Krakowskie Studia Matopolskie*. № 3 (35), pp. 87–101. [in Ukr.].
3. Leheza, Yu. (2022) Osoblyvosti kryminalnoi vidpovidalnosti za reiderstvo [Peculiarities of criminal liability for raiding]. *Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi akademii upravlinnia personalom*. Vyp. 1 (61), pp. 42–49. [in Ukr.].
4. Lukianykhina, O. A. (2018) Reiderstvo: prychny ta nehatyvni naslidky dlia rozvytku rynkovoho biznes-seredovyshcha v Ukraini [Raiding: causes and negative consequences for the development of the market business environment in Ukraine]. *Suchasni problemy pravovoho, ekonomichnoho ta sotsialnoho rozvytku derzhavy : tezy dop. Mizhmar. nauk.-prakt. CONF.* (m. Kharkiv, 30 lyst. 2018 r.). Kharkiv, pp. 259–261. [in Ukr.].
5. Orlean, A., Durdiev, R. (2007) Shchodo kryminalizatsii reiderstva [Regarding the criminalization of raiding]. *Visnyk prokuratury*. № 8 (74), pp. 83–88. [in Ukr.].
6. Systemnyi zvit. Borotba z reiderstvom: suchasnyi stan ta rekomendatsii [System Report of the Business Ombudsman Council. Combating raiding: current status and recommendations]. 2017. 56 p. URL : https://boi.org.ua/media/uploads/ii_2017_sytem_ua_digital.pdf. [in Ukr.].
7. Tarashchanska, O. B. (2011) Reiderstvo v Ukraini : prychny vynyknnia ta shliakhy podolannia [Raiding in Ukraine: causes and ways to overcome it]. *Investitsii: praktyka ta dosvid*. № 2, pp. 123–126. [in Ukr.].
8. Cherniavskiy, S. S. (2010) Poniattia ta sutnist reiderstva. Stan i perspektyvy poshyrennia tosho yavlyshcha v Ukraini [The concept and essence of raiding. The state and prospects of the spread of this phenomenon in Ukraine] // Cherniavskiy, S. S., Korystin, O. Ye., Monastyrskiy, Ya. V. Rozkryttia ta rozsliduvannia zlochyniv slidchymy ta operatyvnymy pratsivnykamy orhaniv vnutrishnikh sprav : zb. metod. rekomendatsii / za zah red. P. V. Koliady. Kyiv : UVPD HSh MVS Ukrainy, pp. 96–144. [in Ukr.].
9. Fal, L. V. (2010) Reiderstvo yak kryminalno-pravove yavlyshche ta shliakhy podolannia yoho

v Ukraini [Raiding as a criminal-legal phenomenon and ways to overcome it in Ukraine]. *Zakarpatski pravovi chytannia : materialy II Vseukr. nauk.-prakt. konf. molodykh vchenykh ta studentiv* (m. Uzhhorod, 29-30 kvit. 2010 r.) : u 2-kh t. Uzhhorod : ZakDU. T. 2, pp. 275–277. URL : <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/22987/1/REIDERSTVO%20IaK%20KRYMINALNO-PRAVOVE%20IaVYShchE.pdf> [in Ukr.].

10. Dishlyova, A. (2023) Features of preparation for the inspection of the land of state or communal property on the fact of illegal acquisition of the right to it. *Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs. Special Issue № 1*, pp. 224–231.

ABSTRACT

Mykola Yefimov, Vladyslav Mykhaylenko. Investigation of criminal offenses related to the illegal acquisition of the right to land of state or communal property: problematic issues. The problematic issues of the investigation of criminal offenses related to the illegal acquisition of the right to state or communal land were studied.

It is noted that the investigation of criminal offenses related to the illegal acquisition of the right to land of state or communal property is becoming more and more important from year to year. This is due to a number of factors, among which it is worth highlighting such as: armed aggression of our eastern «neighbor»; weakness of the legal system; increasing circulation of cold and firearms; low level of legal culture; de-occupation of certain regions of Ukraine. Given the above factors, illegal acts of a certain category are committed more and more often. This causes negative prospects for the creation and growth of communal medium and small businesses in our country.

It is proposed to enshrine raiding as a criminal offense in a separate provision of the Criminal Code of Ukraine. The position is supported regarding the need to single out several articles in the Criminal Code of Ukraine, which will reveal various aspects of the investigated illegal act. The proper formulation of raiding as a system of actions (actions and inactions) aimed at illegal seizure of property (including land plots) of private, communal and state economic entities, as well as establishing control over them and, subsequently, management, is given.

Countermeasures against the specified criminal offense have been defined: improvement of corporate and procedural legislation, amendments to those provisions that have an ambiguous interpretation; education of responsible economic behavior among subjects of economic relations; education of legal culture among subjects of legal relations; improvement of the tax system, reduction of tax pressure on enterprises, simplification of the accounting system; improving the training of specialists of relevant law enforcement agencies on issues of countering raider seizure for the illegal acquisition of the right to state or communal land.

Keywords: *criminal offense, illegal acquisition of the right to land, communal property, state property, investigation, investigative (search) action, land plot, raiding, inspection.*